

Sjukhusplanering i hyllningsskrift

Regional Hospital Planning. Current Trends in Health Services. In Honour of Arthur Engel.

Denna volym om 142 sidor avvikar i åtminstone två avseenden från den vanligast förekommande typen av festskrifter. Dess innehåll är koncentrerat till ett ämne, de stora dragen i sjukhusystemet sådant det utvecklar sig i de nordiska länderna, Belgien, England, Frankrike och USA, och det tyngst vägande bidraget kommer från festföremålet själv. Om så ej varit förhållandet skulle boken ha blivit ofullständig och mist mycket av sitt nu utomordentligt stora värde.

Den förhoppning som *utgivarna*, Tottie och Janson, uttryckt i sitt förord, att arbetet skall tjäna sjukvårdsplanerare och sjukhusadministratörer såsom uppslagsbok, torde med all sannolikhet gå i uppfyllelse så grundläggande redogörelser som den innehåller och som annars är rätt svåråtkomliga.

Engels artikel, som är baserad på hans egen regionalplansutredning sedd retrospektivt och andra hans skrifter, utgör framför allt en nyckel som gör de andra bidragen både lättlästare och lättförståeligare. Den innehåller i

kortfattad text och tabeller alla de data som är relevanta i planeringssamband men är trots koncentrationen synnerligen lättläst.

Fridolf Thapper skriver en initerad skildring av läget i landstingen närmast före regionvårdsplanens tillkomst och det latenta behov av den som fanns och som genast konkretiserades. Däri ligger väl också förklaringen till att en så stor och kostsam organisation utan principstrid kunde genomföras på frivillighetens väg.

Bror Rexed ger en vision av den framtida utbildningen av läkare, sjuksköterskor och hjälppersonal av olika kategorier. En integrering av sjukhusens funktioner, såsom vårdanstalter och undervisningsanstalter på alla nivåer och med begagnande av olika former av slutet och öppen vård under utnyttjande av alla de audio-visuella hjälpmedel som nu finns, betecknas som framtidens melodi.

Ett stycke svensk kulturhistoria presenteras av Anders Grönwall i skildringen av uppkomsten av det nuvarande slutstadiet i Akademiska sjukhusets i Uppsala, Sveriges äldsta universitetssjukhus, expansion. Dess verksamhet och samarbete med centrallasarettet i upptagningsområdet får en komprimerad belysning.

Stig Lindgrens bidrag är det mest personliga, grundat på livslång vänskap och mångårigt samarbete med Engel. Skildringen av 1930-talets svenska sjukhusväsende är enligt referentens åsikt hållen väl mycket i svart och väl litet i vitt. Sverige var dock redan på den tiden erkänt som det eller i varje fall ett av de ledande länderna i världen. Innehållet täcks väl av den talande titeln: Igår, i dag, i morgon.

WHO:s direktör M. G. Candau sätter in regionaliseringstanken i ett större perspektiv omfattande undervisningsväsende, rättskip-

ning m.fl. och konstaterar att särskilt inom hälsovården denna tanke har sitt största berättigande och erbjuder de bästa möjligheterna för en logisk uppbyggnad.

Ester Ammundsen, Danmark, N. Pesonen (ej Personen som beklagligtvis står i rubriken), Finland, Sigurdur Sigurdsson, Island, Karl Evang, Norge, J. F. Goossens, Belgien, E. Aujaleu, Frankrike, George Godber, England, redogör mer eller mindre utförligt för sjukhusorganisationen, ibland för hälsovårdsorganisationen, i respektive länder och det tänkande som ligger bakom. Det är fascinerande att läsa dessa artiklar parallellt. Än mera intressant vore det om det vore möjligt att göra en värdesättning av resultaten i botade och/eller på annat sätt hjälpta och tillfredsställda människor mot bakgrunden av växlande sjukdomspanorama och växlande system från Englands helstatliga till Belgiens till hälften privata. De geografiska förhållandena, särskilt befolkningstätheten, spelar jämte sjukdomspanoramat, samhällshygien inklusive bostadstillgången samt åldersfördelningen givetvis en stor roll för behovet av sjukhusplatser per befolkningsenhet, men är dessa faktorer tillräckliga för att förklara de stora skillnader som redovisas? Plats finnes sannerligen för studier och analyser.

Edvin Crossby, Internationella sjukhusföreningens ordförande och American Hospital Associations direktör, belyser den amerikanska federala lagstiftningen, vilken av naturliga skäl avviker rätt mycket från den i Europa förekommande — Belgien står väl närmast. Grundtanken, regionvården, i USA detsamma som delstaternas vårdorganisation, går som en röd tråd genom tankegången. Crossby skildrar också Internationella sjukhusföreningens verksamhet och den betydelse

som den kan få för u-länderna. Intressant är hans schematiska indelning av hälsovårdsutvecklingen i tre stadier, 1) det då medicinnmän, shamaner, woodoo- och acupunkturutövare utgör enda hjälpen vid sjukdom, 2) det då eliten — ekonomisk eller politisk — har råd att köpa sig själv modern, vetenskaplig, medicinsk vård och 3) det stadium då denna vård sträcks ut att omfatta allt större delar av folket.

Socialminister *Sven Aspling* som inleder boken slutar sin hyllning till Arthur Engel med ett citat ur Engels egna skrifter: "Vi måste öka våra insatser i gemenskap med alla andra länder och folk för att bygga upp ett bättre hälsotillstånd i världen, utan vilket den kulturella och materiella utvecklingen blir till ringa glädje för mänskligheten."

Festskriften är en sådan insats, genom den kunskap den förmedlar.

Axel Odelberg

Behov av vidgat perspektiv

KAREN HORNEY:

Våra inre konflikter.

Rabén och Sjögren. 192 s.

Pris kr 8: 50.

HERBERT FINGARETTE:

Jaget i förvandling.

Rabén och Sjögren. 288 s.

Pris kr 29: 50.

Det globala tänkandet tränger in även på psykologins områden och vi får en nyttig påminnelse om hur provinsialistiskt vårt tänkande kan vara även vid psykologiska bedömningar. Det är ett faktum, som betonas både i Karen Horney's "Våra inre konflikter" och Fingarettes "Jaget i förvandling".

Även i sina tidigare böcker har

Horney betonat kulturernas inflytande på neurosmönstret. Hon menar sig ha fått sin uppfattning bekräftad genom sitt mångåriga arbete som analytiker för såväl centraleuropeiska som amerikanska patienter. Hon reagerade tidigt mot Freuds kvinnouppfattning, vilken hon ansåg endast gälla specialfall och menade att Freud förbisett kulturinflytandet.

I boken "Våra inre konflikter" har förf. sovrat vad hon tidigare skrivit om neuroser och vill än en gång påminna om, vad hon under lång verksamhet funnit betydelsefullt och användbart. Hon sätter in optimism gentemot Freuds pessimism. Hon tror på betydelsen av den neurotiska människans känsla av medansvar för framtiden, förmåga till mognande och insikt genom självanalys, sakkunnig hjälp eller livet själv. Hennes uppdelning av den centrala konfliktens attityder mot medmänniskan "att gå till", "att gå mot", "att gå bort från" är praktiskt värdefull.

Som terapeutiskt mål sätter förf. den inre frihet, som ger människan möjlighet att ta ansvar både för sig själv och andra. Hon betonar att kunskapen om hur en neurotisk avvikelse uppstått är för patienten betydligt mindre värdefull än insikten om dess återverkan i nuet. Förf. vågar sig också på en ömtålig fråga. Kan vi verkligen utesluta begreppet gott och ont, när vi bedömer mänskligt beteende? När insyn i det egna jaget, spontanitet och äkthet måste balanseras mot hänsyn till det andra jaget, inlevelseförmåga och självkontroll?

Om Karen Horney i sin tämligen lättlästa bok gör antydningar om gränsområden mellan psykoterapi och religiositet, så talar Herbert Fingarete, professor i filosofi och psykologi vid University of California, ett klarare men samtidigt svårare språk. Att läsa

Fingarettes bok är inte bara fascinerande underhållning, det är en berikande arbetsuppgift, som manar till ödmjuk självvrannsak och en extra funderare vad uttrycket "att vara realitetsanpassad" egentligen innebär.

Förf. erinrar oss om hur olika öst och väst ser på ordet realitet. Väst ser på östs realiteter som vidskeplighet och fantasier.

Öst ser på västs realiteter som sinnesvillor. Samtidigt hämtar bägge mer och mer inspiration ur varandras erfarenheter. Förf. hävdar att reinkarnationstanken och karmaläran har möjlighet att berika psykoanalysen både logiskt och språkligt. Han ger oss också en nyttig orientering om vad dessa båda begrepp innebär.

Boken kanske har ett alldeles särskilt värde för dem som kommit i beröring med antroposofernas framgångsrika arbete både med friska och psykotiska barn. Kan kanske deras arbetsresultat hänga samman med att de beaktar båda de realiteter, som behandlas i boken? Frågan är synnerligen viktig med tanke på att det ibland talas om, att man vill överta antroposofernas arbetsmetoder utan att intressera sig för deras inspirationskällor.

Bägge nämnda böcker behandlar också begreppet ångest på ett intresseväckande sätt. Psykoanalysens värde som läkemetod betonas av båda. Fingarete fäster dessutom vår uppmärksamhet vid den religiösa begåvningsläkande möjligheter — ett tidsenligt påpekande kan det tyckas, eftersom många ungdomar i dagens läge menar sig stå inför alternativet Meditation eller Narkotika.

Margit von Malmberg

Ungdomsåret '66

Hansakoncernen. 260 s.

Pris kr 16: —.

Ungdomsåret '66 heter en årsbok, som tillkommit på lovvärt initiativ av Hansakoncernen.

Ett stort socialmedicinskt bekymmer är den ungdomsgrupp, som saknar intresse och verklig kontaktförmåga och därför lätt faller offer för narkotika, alkoholism eller andra asociala företeelser. Den ungdomstypen berörs ständigt i den dagliga diskussionen. Man riskerar därför att nästan glömma bort den stora grupp ungdomar, som friskt och aktivt orienterar sig inom olika kunskapsområden både teoretiskt och praktiskt genom diskussionsklubbar, folkhögskolekurser, arbetsläger, fredskårsuppgifter etc.

Tyvärr måste Ungdomsåret '66 orientera oss om narkotika- och alkoholfrågor, nya brottsbalkens tolkning etc. Men den tar också upp frågor som "tonårskonsumenten som maktfaktor" och konfirmationens betydelse. Man belyser behovet av ungdomsgårdar för de 50 procent av ungdomarna som saknar föreningsengagemang. Dessutom ges en stimulerande inblick i vilka möjligheter, som står till buds för ungdom som har intresse för idrott, konst och musik, religiösa och politiska frågor eller fortsatta studier hemma eller utomlands. Boken bekantar oss också med en rad ungdomar, som redan gjort fina insatser. Den är också försedd med en uppslagsdel där man kan få adresser på ungdomsorganisationerna, folkhögskolor, yrkesvägledning etc.

Det är verkligen inte lätt att hålla sig orienterad om de snabba växlingarna inom ungdomsvärlden. En årsbok kan bli god hjälp härvidlag. Bokens läsekrets bör kunna bli rätt vid, alltifrån vakna ungdomar, som vill vara välorienterade till alla kategorier, som har hand om unga människor. *Margit von Malmborg*

frågor för dagen

Red: E. Husmark och Y. Karlsson

U-landshjälpen

I sin årsrapport för tiden 16.6 1966—15.6 1967 uttalar FN:s generalsekreterare U. Thant bl.a. följande:

En ökning av livsmedelstillgångarna så att de fyller näringskraven över hela världen kommer att ta lång tid och kräva ett invecklat system av åtgärder. Planerad internationell livsmedels-hjälp kommer att behövas ännu under många år. Det krävs också energiska insatser för att ge u-länderna de externa resurser de behöver för att förstärka de egna strävandena.

FN:s handels- och utvecklingskonferens (UNCTAD) har ytterligare utvecklat och förstärkt sin verksamhet. Man har gjort allmänna framsteg när det gäller att analysera och granska de stora problem världshandeln står inför. Framstegen har dock varit oroande små i fråga om uppnåendet av de mål som ställdes upp av 1964 års konferens.

Med hänsyn till besvikelsen över u-ländernas tillväxttakt under senare år är skapandet av ett maskineri för *industriell utveckling* en betydelsefull händelse. U-länderna betraktar påskyndad industrialisering som det enda alternativet till kronisk stagnation i deras ekonomi och till den växande

klyfta som skiljer dem från det samtida industrisamhällets förmåner.

Under det gångna året har det skett en snabb förbättring i fråga om FN:s utvecklingsprogramms effektivitet och möjligheter. Men kriget mot nöden är inte framgångsrikt. Klyftan mellan vilja och kunna växer för många enskilda och nationer. Skillnaderna ökar. Biståndet från de avancerade staterna till u-länderna bör utan dröjsmål ökas. Ansvar för en mera effektiv kamp mot fattigdomen vilar lika tungt på u-länder och industriländer.

Generalsekreteraren avslutar sin rapport med ett antal observationer.

Konflikterna i Vietnam och Mellersta Östern har påverkat hela klimatet för de internationella förbindelserna. Än mer oroande är den fortsatta och möjligen tilltagande tendensen till våld och hot om våld. Det enda rätta bote-medlet härför måste vara ett bestämt avvisande av våld och ett motstånd mot våld från den stora majoritet i världen som längtar efter att få leva i fred utan fruktan.

Högertrafiken

Det var med stor förväntan och i festlig stämning som det svenska folket övergick till högertrafik. Många olyckskorpar hade spått svåra följder omedelbart men de besannades icke. Flertalet intresserade, såväl professionella som amatörer när det gäller bilkörning, kunde omedelbart ge de bästa vitsord åt högertrafikkommissionens planläggning och de olika väg- och gatumyndigheters förmåga att klara upp omläggningen i tid. Olycksfrekvensen har hållits nere på ett tillfredsställande sätt och den allmänna välvilligheten vid reformens genomförande kunde i varje